

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.008.04.2018

P/18/072

01454118

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/072 – Bariery prawne w rozwoju firm rodzinnych w Polsce
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Krzysztof Gołębiowski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/52/2018 z 6 kwietnia 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Białymstoku (zwany dalej „ZUS” lub „Oddziałem”), 15-404 Białystok, ul. Młynowa 29.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Maciej Kraszewski, dyrektor od 1 grudnia 2016 r. ¹ (dowód: akta kontroli str. 3-4)

Ocena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Oddział, w latach 2015-2018 (I kwartał) nie identyfikował barier prawnych w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, w tym firm rodzinnych. Podejmował działania ułatwiające tym podmiotom prowadzenie działalności gospodarczej, w tym organizował dla wszystkich zainteresowanych bezpłatne szkolenia z zakresu ubezpieczeń społecznych. Przedsiębiorcom umożliwiono także dostęp do informacji i formularzy przydatnych w rozliczaniu składek i uzyskiwaniu świadczeń. Prawidłowo realizowano zadania związane z udzielaniem przedsiębiorcom ulg w spłacie należności z tytułu składek, przekazywaniem informacji o numerach rachunków składkowych, wydawaniem zaświadczeń A1 o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do osoby uprawnionej oraz korygowaniem wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe. Kontrole firm rodzinnych przeprowadzano sprawnie oraz zgodnie z przyjętymi w ZUS zasadami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Diagnozowanie barier prawnych w rozwoju firm rodzinnych

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2015-2018 do Oddziału wpłynęło 51 skarg³. Ich przedmiot stanowiły głównie sprawy związane z ustaleniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, stopnia niezdolności do pracy, kontroli prawidłowości wykorzystania zwolnień lekarskich, itp. Pięć spośród 51 skarg zostało złożonych przez przedsiębiorców. Dotyczyły one: ponownego prowadzenia postępowania egzekucyjnego w tej samej sprawie, udzielenia błędnych informacji o sposobie opłacenia zaległych składek, przewlekłości postępowania dotyczącego rozłożenia na raty należności z tytułu nieopłaconych składek, niedotrzymania terminu przekazania do sądu odwołania od decyzji dyrektora Oddziału i bezpodstawnego skierowania do egzekucji zaległych należności. Wszystkich skarżących poinformowano o sposobie załatwienia skarg (w czterech przypadkach zarzuty nie potwierdziły się, w jednej sprawie wyjaśniono powody przekroczenia o jeden dzień terminu przekazania sądowi odwołania od decyzji ZUS). (dowód: akta kontroli str. 56-57)

W okresie objętym kontrolą w Oddziale nie zdiagnozowano barier prawnych w rozwoju firm rodzinnych. Dyrektor Oddziału wyjaśnił: „W Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w Białymstoku od 2015 r. do chwili obecnej nie odnotowaliśmy sygnałów

¹ W okresie od 1 stycznia 2015 r. do 30 listopada 2016 r. dyrektorem Oddziału był Zbigniew Zaniewski.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ W tym 14 w 2015 r., 15 w 2016 r., 16 w 2017 r. i sześć w 2018 r. (do 30 marca).

i nie zidentyfikowaliśmy barier prawnych związanych z działalnością „firm rodzinnych” (...) Należy podkreślić, że wszyscy płatnicy składek tj. osoby fizyczne i podmioty prawne prowadzące działalność gospodarczą na terenie Oddziału są traktowani jednakowo zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, a także zgodnie z obowiązującymi w Zakładzie procesami i procedurami. Sprawdzoną formą współdziałania i współpracy z osobami prowadzącymi działalność gospodarczą są cyklicznie organizowane Dni Ubezpieczonego i Tydzień Przedsiębiorcy. Ponadto w celu dążenia do zapewnienia jednakowego traktowania wszystkich przedsiębiorców, w Zakładzie obowiązują procedury, instrukcje i jednolite standardy. Jednocześnie tworzone są różnego rodzaju centra zapewniające stosowanie jednolitej interpretacji przepisów prawa w określonych sprawach (...) Na uwagę zasługuje także fakt podejmowania przez ustawodawcę działań zmierzających do zmian legislacyjnych ułatwiających przedsiębiorcom, w tym „firmom rodzinnym” opłacanie składek. Zmiana ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych od 1 grudnia 2015 r. rozszerzyła zakres przedmiotowy ulg, wprowadzając możliwość odroczenia terminu płatności i rozłożenie na raty składek w części finansowanej przez ubezpieczonych. Natomiast od 1 stycznia 2018 r. zostały uproszczone zasady opłacania składek na ubezpieczenia poprzez wprowadzenie jednego indywidualnego Numeru Rachunku Składowego dla każdego płatnika składek. Zmiana obniżyła koszty przelewów – jeden przelew zamiast dotychczasowych czterech. Kolejnym wsparciem dla płatników, w tym również firm rodzinnych, jest Platforma Usług Elektronicznych. Jest to portal internetowy, dzięki któremu można większość spraw związanych z ubezpieczeniami społecznymi załatwić bez wychodzenia z domu. Po założeniu profilu na PUE płatnicy mogą uzyskać informacje o swoich ubezpieczeniach, świadczeniach, elektronicznych zwolnieniach lekarskich i stanie rozliczeń. Na portalu PUE udostępniono również aplikację e-Płatnik, dzięki której płatnicy mogą wypełnić i wysłać dokumenty ubezpieczeniowe. Aplikacja e-Płatnik jest przeznaczona specjalnie dla małych i średnich przedsiębiorstw rozliczających składki maksymalnie do 100 ubezpieczonych i jest bezpłatna”.

(dowód: akta kontroli str. 58-60)

Oddział, realizując zadania statutowe, prowadził bezpłatne szkolenia (adresowane również do firm rodzinnych). W okresie objętym kontrolą skorzystało z nich 4.635 osób. Tematyka szkoleń obejmowała m.in.: [1] obowiązek ubezpieczeń społecznych zleceniobiorców w stanie prawnym obowiązującym od 1 stycznia 2016 r., [2] rozliczanie przychodu, zawieszalność emerytur i rent z uwzględnieniem wynikających w tym zakresie obowiązków płatników składek, [3] obsługę programu Płatnik, [4] podstawę wymiaru zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia, [5] zasady wypełniania i korygowania dokumentów ubezpieczeniowych dla osób rozpoczynających prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, [6] rozkładanie należności na raty, [7] zasady zastosowania przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz poświadczania formularzy A1 dla osób wykonujących pracę najemną w dwóch lub kilku państwach członkowskich UE.

(dowód: akta kontroli str. 169-188)

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

W działalności Oddziału w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Oddział nie zidentyfikował barier prawnych w rozwoju małych i średnich firm rodzinnych. Podejmował natomiast działania ułatwiające tym podmiotom prowadzenie działalności gospodarczej. Organizowano m.in. bezpłatne szkolenia z zakresu ubezpieczeń społecznych, a dzięki udostępnionym na stronie centrali ZUS aplikacjom internetowym, podmiotom tym umożliwiono korzystanie z informacji i formularzy dokumentów przydatnych w rozliczaniu składek i uzyskiwaniu świadczeń.

2. Wdrożenie rozwiązań prawnych mających na celu likwidację barier w rozwoju firm rodzinnych sektora małych i średnich przedsiębiorstw

2.1. Oddział nie dysponował informacjami o liczbie zastosowanych wobec przedsiębiorstw nowych rozwiązań wynikających z *Pakietu 100 zmian dla firm*⁴, wprowadzonych ustawą z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz

Opis stanu
faktycznego

⁴ Projekt strategiczny w zakresie legislacji i otoczenia prawnego przedsiębiorstw opracowany przez Ministerstwo Rozwoju.

niektórych innych ustaw⁵ (m.in. w postaci: rozstrzygania wątpliwości faktycznych na korzyść przedsiębiorcy, przyjaznej interpretacji przepisów, wyznaczania nie krótszych niż 7 dni terminów na uzupełnienie braków formalnych oraz poświadczania przez pracowników, za zgodność z oryginałem, przedłożonych dokumentów). Pełniąc obowiązki Zastępcy Dyrektora Oddziału ds. Dochodów wyjaśniła, że „Oddział nie prowadził ewidencji/rejestrów umożliwiających ustalenie danych dotyczących przedsiębiorców, w tym firm rodzinnych. Ponadto niektóre instytucje nie mają zastosowania w postępowaniach prowadzonych przez Oddział, zgodnie z zakresem powierzonych zadań, np. mediacje, milczące załatwienie sprawy, posiedzenie w trybie współdziałania, czy postępowanie uproszczone”. W okresie objętym kontrolą przedsiębiorcom rodzinnym nie dokonywano umorzeń należności składowych, do których mogły być stosowane wymienione wyżej nowe rozwiązania prawne. W związku z tym nie zidentyfikowano przypadków obliczania terminu w trybie art. 57 § 4 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁶.

(dowód: akta kontroli str. 61-62)

W Oddziale wprowadzono możliwość korekty danych w przypadku ubezpieczenia wypadkowego. W okresie objętym kontrolą korekty dokumentu ZUS IWA złożyło do Oddziału dziewięć firm rodzinnych. W wyniku postępowań wyjaśniających przeprowadzonych wobec dwóch przedsiębiorców, którzy złożyli korekty za 2016 r., ustalono nowe stopy procentowe składek na ubezpieczenie zdrowotne wynoszące odpowiednio 0,67%⁸ i 1,32% podstawy wymiaru⁹. U pozostałych płatników korekty ZUS IWA nie miały wpływu na wysokość stopy procentowej lub zostały przekazane przed rozpoczęciem roku składowego (nie prowadzono wobec tych płatników postępowań wyjaśniających).

(dowód: akta kontroli str. 63)

2.2. Stosownie do wymogów art. 78a ust. 3 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej¹⁰ w Biuletynie Informacji Publicznej ZUS¹¹, pod datą 14 marca 2017 r., zamieszczono „Ogólny schemat kontroli płatników składek”, zawierający informacje o: [1] zakresie kontroli ZUS, [2] zasadach wyboru płatników składek do kontroli, [3] osobach uprawnionych do kontrolowania płatników w imieniu ZUS, [4] miejscu przeprowadzenia kontroli i czasie jej trwania, [5] obowiązkach płatnika podczas kontroli, [6] przesłankach sprzeciwienia się kontroli, [7] terminie jej zakończenia, [8] zawartości protokołu kontroli, [9] sposobie składania zastrzeżeń, [10] pokontrolnych obowiązkach płatnika, [11] najważniejszych przepisach regulujących zasady przeprowadzania kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 64-66)

Na podstawie analizy dokumentacji 30 najczęściej kontrolowanych przedsiębiorców rodzinnych¹² ustalono, że:

- doboru płatników do kontroli dokonywano kierując się ryzykiem przedawnienia należności z tytułu składek, a w przypadku kontroli wszczętych po 1 stycznia 2017 r., również po dokonaniu analizy prawdopodobieństwa naruszenia prawa w ramach wykonywania działalności gospodarczej – stosownie do postanowień art. 78a ust. 1 uosg¹³,

⁵ Dz. U. poz. 935.

⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 1257, ze zm.

⁷ Korekty dotyczyły odpowiednio: liczby zatrudnionych w warunkach zagrożenia i liczby poszkodowanych w wypadkach przy pracy.

⁸ Wysokość stopy procentowej składki ustalono na podstawie danych zawartych w informacjach ZUS IWA za lata 2013-2015 oraz ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1242, ze zm.) i rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków (Dz. U. z 2013 r. poz. 878 ze zm.).

⁹ Wysokość stopy procentowej składki ustalono na podstawie ww. przepisów oraz danych zawartych w informacjach ZUS IWA za lata 2014-2016.

¹⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, ze zm. (dalej „uosg”). Ustawa uchylona z dniem 30 kwietnia 2018 r.

¹¹ Oddział nie posiada własnej strony internetowej – korzysta ze strony centrali ZUS.

¹² Doboru próby dokonano spośród 245 przedsiębiorców rodzinnych, u których przeprowadzono kontrole w latach 2015-2018.

¹³ Art. 78a wprowadzony ustawą z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego przedsiębiorców (Dz. U. poz. 2255).

- kontrole przeprowadzano przeciętnie co 5-7 lat¹⁴, obejmując ich zakresem zagadnienia określone w art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych¹⁵, tj. [1] prawidłowość i rzetelność obliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych składek, do których pobierania zobowiązany jest ZUS oraz zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, [2] ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i wypłacanie tych świadczeń oraz dokonywanie rozliczeń z tego tytułu, [3] prawidłowość i terminowość opracowywania wniosków o świadczenia emerytalne i rentowe, [4] wystawianie zaświadczeń lub zgłaszanie danych dla celów ubezpieczeń społecznych,
- u jednego przedsiębiorcy w latach 2016-2017 dwukrotnie przeprowadzono kontrolę obejmującą ww. zakres przedmiotowy. Inspektor kierująca Wydziałem Kontroli Płatników Składek wyjaśniła: „Do kontroli w 2016 r. płatnik został wytypowany ze względu na ryzyko przedawnienia należności z tytułu składek (objęto nią okres od stycznia 2012 r. do grudnia 2014 r.), natomiast do kontroli w 2017 r. (obejmującej okres od stycznia 2015 r. do grudnia 2016 r.) wytypowano go ze względu na ryzyko naruszenia art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Ubezpieczony zatrudniony na podstawie umowy o pracę w gabinecie weterynaryjnym pana Krzysztofa N. jako lekarz weterynarii, jednocześnie wykonywał umowy zlecenia na rzecz Powiatowego Inspektoratu Weterynarii. Należało zbadać, czy gabinet weterynaryjny nie zawarł z PIW umowy o współpracy i w konsekwencji, czy pracownik, realizując umowy zlecenia, nie wykonuje de facto pracy na rzecz własnego pracodawcy. Kontrole były prowadzone równolegle u płatnika i w Powiatowym Inspektoracie Weterynarii”,
- we wszystkich przypadkach maksymalny czas na realizację kontroli był zgodny z wytycznymi określonymi w zarządzeniach Prezesa ZUS i wynosił od dwóch¹⁶ do ośmiu dni¹⁷ (w jednej sprawie, w związku okolicznościami leżącymi po stronie płatnika, czynności kontrolne zawieszono na trzy miesiące). (dowód: akta kontroli str. 64-133)

2.3. W latach 2015-2018 (do 31 marca) w Oddziale udzielono przedsiębiorcom następujących umorzeń i ulg w spłacie należności z tytułu składek:

- w 2015 r. wydano 400 decyzji o umorzeniu należności w kwocie 5.176,1 tys. zł¹⁸, rozłożono na raty 461 należności w kwocie 10.259,2 tys. zł oraz odroczone termin płatności sześciu należności w kwocie 6,3 tys. zł,
- w 2016 r. wydano 273 decyzje o umorzeniu należności w kwocie 2.577,8 tys. zł¹⁹, rozłożono na raty 782 należności w kwocie 42.422,2 tys. zł oraz odroczone termin płatności 16 należności w kwocie 421,8 tys. zł,
- w 2017 r. wydano 106 decyzji o umorzeniu należności w kwocie 1.301,8 tys. zł²⁰, rozłożono na raty 731 należności w kwocie 26.655,1 tys. zł oraz odroczone termin płatności dwóch należności w kwocie 85,7 tys. zł,
- w I kwartale 2018 r. wydano dziewięć decyzji o umorzeniu należności w kwocie 172,4 tys. zł²¹, rozłożono na raty 189 należności w kwocie 9.069,1 tys. zł oraz odroczone termin płatności dwóch należności w kwocie 8,1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 134-138)

Pełniącą obowiązki Zastępcy Dyrektora Oddziału ds. Dochodów wyjaśniła, że w 2015 r. wzrost liczby decyzji o umorzeniu należności był spowodowany ilością złożonych wniosków o umorzenie zobowiązania na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U.2012.1551) zwanej dalej „ustawą abolicyjną”. Wnioski o umorzenie można było składać w terminie od 15 stycznia 2013 r. do 15 stycznia

¹⁴ W 10 przypadkach kontrole w firmach rodzinnych przeprowadzono po raz pierwszy od rozpoczęcia przez nie działalności gospodarczej.

¹⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 1778, ze zm.

¹⁶ W przypadku przedsiębiorców zatrudniających od 1 do 4 ubezpieczonych.

¹⁷ W przypadku przedsiębiorców zatrudniających powyżej 21 ubezpieczonych.

¹⁸ W tym odsetki w wysokości 2.660,3 tys. zł.

¹⁹ W tym odsetki w wysokości 1.234,3 tys. zł.

²⁰ W tym odsetki w kwocie 615,3 tys. zł.

²¹ W tym odsetki w kwocie 61,7 tys. zł.

2015 r. lub w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji o podleganiu obowiązkowym ubezpieczeniu społecznym lub decyzji o wysokości zadłużenia z tytułu składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne. W związku z tym, począwszy od 16 stycznia 2015 r., nastąpił znaczny spadek składanych wniosków o umorzenie na podstawie „ustawy abolicyjnej”. Wzrost liczby udzielonych ulg w postaci rozłożenia należności składowych na raty począwszy od 2016 r. był spowodowany m.in. zmianami przepisów. Z dniem 1 grudnia 2015 r. weszły w życie przepisy ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z 9 kwietnia 2015 r. (Dz.U.2015.689), na mocy których powstała możliwość rozłożenia na raty należności w części finansowanej od ubezpieczonych (art. 29 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). W brzmieniu przed zmianą przepisów ulga w formie rat mogła jedynie obejmować należności finansowane przez płatnika składek (art. 30 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Do czasu zmiany przepisów płatnicy, którzy zatrudniali pracowników często rezygnowali z ubiegania się o ulgę, ponieważ warunkiem podpisania umowy ratalnej było opłacenie składek na ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonych. Niejednokrotnie kwota ta była zbliżona do kwoty, którą można było rozłożyć na raty i płatnicy nie byli w stanie spełnić tego warunku. Dysproporcja w kwocie zastosowanych ulg w roku 2017 w porównaniu do roku 2016 wynika z powyższych zmian przepisów. W 2016 r. po raz pierwszy płatnicy uzyskali możliwość rozłożenia na raty składek finansowanych przez ubezpieczonych, co skutkowało objęciem ulgą należności dotychczas wyłączonych (...).

Dodatkowo wskazujemy, że w 2016 r. powołano również doradców ds. ulg i umorzeń, którzy obsługują płatników w sposób kompleksowy i profesjonalny z dostosowaniem możliwości zastosowania ulgi do indywidualnej sytuacji wnioskodawcy. Doradcy pomagają wypełnić niezbędne dokumenty oraz wspierają w trakcie rozpatrywania sprawy. Jednocześnie wdrożono kampanię informacyjną, w której ZUS wskazuje dłużnikom możliwość ubiegania się o ulgę (m.in. są wysyłane ulotki, przygotowano w tym celu plakaty rozwieszane w urzędach skarbowych, urzędach miejskich, uruchomiono infolinię w celu umówienia przedsiębiorcy na spotkanie z doradcą). Cyklicznie organizowany jest Tydzień Przedsiębiorcy, w trakcie którego przedsiębiorcy informowani są o możliwościach ubiegania się o ulgę". (dowód: akta kontroli str. 139-141)

Analiza wszystkich 10 postępowań przeprowadzonych w latach 2015-2018 w sprawie rozłożenia na raty firmom rodzinnym należności z tytułu składek (nie dokonywano umorzeń należności tych podmiotów ani nie odraczano terminu płatności należności), wykazała że przy udzielaniu ulg przestrzegano przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz wewnętrznych wytycznych ZUS. W każdym przypadku, przed zawarciem umowy ratalnej:

- zgromadzono kompletną dokumentację zawierającą min: [1] wniosek płatnika o udzielenie ulgi, [2] oświadczenie o stanie rodzinnym i majątkowym oraz sytuacji materialnej dłużnika, [3] zestawienie kosztów i przychodów wnioskodawcy, [4] kopie zeznań podatkowych, [5] oświadczenie przedsiębiorcy o nieotrzymaniu lub korzystaniu z pomocy publicznej de minimis,
- dokonano własnych ustaleń, m.in. w zakresie: [1] stanu należności z tytułu składek, [2] analizy możliwości płatniczych wnioskodawcy (zawierającej dane ekonomiczno-finansowe, informacje o sytuacji rodzinnej, materialnej i zdrowotnej płatnika oraz o podjętych przez niego działaniach w celu poprawy sytuacji finansowej), [3] prowadzonych postępowań egzekucyjnych i zabezpieczeń na majątku dłużnika, [4] kategorii ratingowej płatnika, [5] wsparcia udzielanego przedsiębiorcy w ramach pomocy publicznej,
- nie przeprowadzano oględzin składników majątku dłużników w trybie art. 86 ust. 2 pkt 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. (dowód: akta kontroli str. 142-150)

W Oddziale korzystano z aplikacji „OUU”²² służącej do obsługi postępowań oraz monitorowania procesu udzielania ulg lub umarzania należności z tytułu składek i umożliwiającej m.in.: [1] tworzenie niezbędnej dokumentacji, [2] informowanie wnioskodawcy o wszczęciu postępowania, jego wyniku oraz prawie wglądu do akt sprawy, [3] wzywanie wnioskodawcy do uzupełnienia braków formalnych oraz przedłożenia niezbędnych dokumentów, [4] kontrolę terminów realizacji sprawy. Monitorowanie realizacji umów odbywało się ponadto na podstawie comiesięcznych analiz danych płatników (obejmujących terminowość i wysokość opłacanych rat oraz składek bieżących).

(dowód: akta kontroli str. 151-163)

2.4. W okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 marca 2018 r. do Oddziału wpłynęło 13.769 wniosków o wydanie zaświadczenia A1 (*zaświadczenie o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do osoby uprawnionej*). Pozytywnie załatwiono 12.406 spraw, w tym 1.688 w trybie art. 12 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego²³ i 813 w trybie art. 13 ust. 2 wymienionego rozporządzenia²⁴. Dwa wnioski pochodziły od przedsiębiorców rodzinnych (w sprawach tych zaświadczenie wydano w terminie 7 dni od daty wpływu wniosku).

(dowód: akta kontroli str. 164-165)

2.5. Do Oddziału wpłynęło 11.219 informacji o niedostarczeniu przedsiębiorcom numeru rachunku składowego (NRS), o którym mowa w art. 43b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych²⁵. Analiza danych dotyczących 80 przedsiębiorców rodzinnych, którym wysłano numer rachunku składowego wykazała, że tylko w dwóch przypadkach przesyłka została zwrócona. Ostatecznie obydwu przedsiębiorcom dostarczono NRS (w jednym przypadku ponownie wysłano przesyłkę poleconą, zaś w drugim – po uzyskaniu potwierdzenia aktualności i poprawności danych adresowych – listem zwykłym).

(dowód: akta kontroli str. 189-192)

Pełniąca obowiązki zastępcy Dyrektora ds. Dochodów wyjaśniła ponadto, że: *„w związku z wprowadzeniem NRS, poza wysyłką zawiadomień, podejmowanych było szereg innych działań informacyjnych, ogólnopolskich i lokalnych. Uruchomiona została wyszukiwarka internetowa. Trwały kampanie informacyjne w mediach: portalach internetowych, gazetach, telewizji. Oddział w listopadzie 2017 r. skierował pisma, ulotki i plakaty do urzędów miast i gmin (...), stowarzyszeń taksówkarzy, zrzeszeń, stowarzyszeń pracodawców kupców, fundacji, urzędów skarbowych, w których deklarowaliśmy pomoc i szkolenia e-składki”*.

(dowód: akta kontroli str. 166-168)

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena częściowa

W działalności Oddziału w przedstawionym wyżej obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

W Oddziale przestrzegano obowiązujących przepisów oraz wewnętrznych regulacji przy udzielaniu przedsiębiorcom rodzinnym ulg w spłacie należności składowych. W każdym analizowanym przypadku umowy ratalne poprzedzono analizą sytuacji finansowej i majątkowej płatników. Prawidłowo wykonywano też zadania związane z przekazywaniem przedsiębiorcom informacji o numerach rachunków składowych, wydawaniem zaświadczeń A1 o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do osoby uprawnionej oraz korygowaniem wysokości składek na ubezpieczenie

²² Obsługa Ulg i Umorzeń - zawierająca m.in. moduły: KRiOPP (pozwalający na wyznaczenie pomocy publicznej płatnikowi/wnioskodawcy powiązanemu z daną sprawą), ARS (umożliwiający ustalanie kolejnych dat w harmonogramie spłaty zadłużenia), moduł raportowy (umożliwiający generowanie predefiniowanych raportów).

²³ Dz. Urz. UE nr L 166/1. Przepis dotyczy osób, które wykonują działalność jako osoby pracujące na własny rachunek w państwie członkowskim, a które udają się, by wykonywać podobną działalność w innym państwie członkowskim. Osoby te nadal podlegają ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy.

²⁴ Dotyczy osób, które wykonują pracę na własny rachunek w dwóch lub w kilku państwach członkowskich i podlegają: a) ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym mają miejsce zamieszkania, jeżeli wykonują znaczną część pracy w tym państwie lub b) ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym znajduje się centrum zainteresowania dla ich działalności, jeżeli osoby te nie zamieszkują w jednym z państw członkowskich, w których wykonują one znaczną część swej pracy.

²⁵ Przepis ten wprowadził z dniem 1 stycznia 2018 r. jeden numer rachunku składowego w miejsce dotychczasowych czterech numerów dla składek opłacanych przez przedsiębiorców, określonych w art. 47 ust. 4 ustawy.

wypadkowe. Kontrole firm rodzinnych przeprowadzano sprawnie i terminowo oraz zgodnie z przyjętymi w ZUS zasadami.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

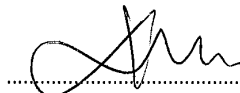
Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

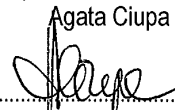
Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁶, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Białystok, dnia 27 czerwca 2018 r.

Kontroler
Krzysztof Gołębiowski
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR

Agata Ciupa

.....
podpis

²⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm.